

Minnesanteckningar Politikerforum 4 oktober 2024

Introduktion till dagen

Dan Ericsson, statssekreterare hos landsbygdsminister Peter Kullgren, Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, hälsade samtliga välkomna och öppnade därefter mötet.

Budgetpropositionen för 2025

Dan berättade att regeringen i budgetproposition för 2025 fokuserar på investeringar i infrastruktur, forskning och utbildning samt åtgärder för ökad tillväxt och produktivitet. Därefter sa han att infrastrukturpropositionen 2026–2037 bland annat innehåller satsningar för att beta av underhållsskulden för väg och järnväg. Regeringen gör den största satsningen på forskning och innovation någonsin genom satsningar på spjutspetsforskning samt inom banbrytande teknik. Forsknings- och innovationspropositionen kommer påbörjas senare. *Dan* lyfte även regeringens föreslagna budgetsatsningar på bättre förutsättningar att driva företag, att arbetslinjen ska stärkas och att Sverige ska vara ett bättre land att leva i. (Se mer i tidigare utskickad powerpointpresentation).

Vidare berättade *Dan* att regeringen ser att indikatorerna i budgetpropositionen för utgiftsområde 19 Regional utveckling utvecklats i positiv riktning, men att det fortsatt finns skillnader mellan och inom länen. För utgiftsområdet föreslås bland annat valutakursändring för Regionalfonden, statsbidrag till civila samhällets organisationer och förstärkt transportbidrag. Det finns även förslag om effektiviseringar och besparingar på anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder och neddragning av medfinansiering till Fonden för en rättvis omställning. Inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel föreslår regeringen bland annat stärkta satsningar på forskning och innovation samt försörjningsförmåga av livsmedel.

Efterföljande diskussion

Regionföreträdarna tyckte att det var positiva satsningar på forskning och innovation men sa att förutsättningarna för att hela landet ska leva kommer ifrån breda ansatser, mindre lärosäten, mindre aktörer etc. Det är så den stora samhällsnyttan skapas. De lyfte att det behövs bredd för att få en spets och efterfrågade en aktiv forskningspolitik i hela landet.

En *regionföreträdare* efterfrågade besked gällande frågan om skatt på biogas. Kommissionens beslut från juni 2020 om att godkänna skattebefrielse för Sverige under 2021–2030 ogiltigförklarades i en dom från tribunalen i december 2022. Sedan dess har en process fortgått. *Regionföreträdaren* sa att risken är stor att en hel näring försvinner och att det är oroväckande för den gröna omställningen. *Dan* svarade att Kommissionen ännu inte lämnat besked och det brådskar, inte minst med tanke på att regeringen lägger 650 miljoner kronor i stöd till biogas för 2025–2027.

Några *regionföreträdare* undrade också hur regeringen avser att hantera den återstående perioden av Fonden för rättvis omställning (FRO) då medfinansieringen sänks. *Dan* svarade att regeringen försöker hantera detta så att det inte blir problem i slutändan. *Elisabeth Backteman, generaldirektör Tillväxtverket*, sa att FRO har en framtung profil för att medlen ska komma till användning och att det har varit komplicerade notifieringsprocesser. Tillväxtverket har nyligen fattat beslut om stöd till två strategiska projekt, *Heidelberg* och *Boliden Rönnskär*. Beslut om SSAB kommer förhoppningsvis inom kort. Hon sa även att Tillväxtverket har täta dialoger med Regeringskansliet och EU-kommissionen för att medlen ska komma till nytta för de tre utpekade industrislagen.

En *regionföreträdare* undrade hur de 1,2 miljarder som i och med valutajusteringen läggs till ERUF kommer att fördelas mellan de olika programmen. *Dan* bad om att få återkomma med svar¹.

SVESAM – Utredningen för Sveriges sammanhållna utveckling

Martin Olauzon, särskild utredare SVESAM, presenterade hur han planerar att lägga upp utredningen som ska vara regeringen tillhanda 1 juni 2026. (Se närmare i tidigare utskickad powerpointpresentation).

Efterföljande diskussion

Regionföreträdarna välkomnade utredningen och sa att den är betydelsefull ur många aspekter. Inte minst vad gäller regionernas roll att vara ”språkrör” för små kommuner som inte har resurser att delta i samtal och vid olika arenor/mötesplatser. En annan viktig aspekt för utredningen är ansvars- och rollfördelningen mellan regionalt utvecklingsansvariga och länsstyrelserna. ”Det pågår en centralisering och länsstyrelserna plockar åt sig många mandat som borde vara våra”, sa *regionföreträdarna*.

Regionföreträdarna sa att en utgångspunkt i utredningen bör vara det faktum att regionerna är folkvalda och självstyrande organ. *Regionföreträdarna* var positiva till

¹ Ändring av förordning om valutakurs vid stöd från EU-budgeten innebär att kursen som förvaltande myndigheter ska använda vid beräkning av finansiella ramar för ett program ändras. De finansiella ramarna i euro är oförändrade, vilket betyder att det inte finns behov av några programändringar med anledning av den ändrade omräkningskursen.

att civilsamhället tydligt kommer att lyftas fram i utredningen och de hoppades att det blir ett delbetänkande från utredningen under 2025.

Ett annat inspel som gjordes var vikten av att det urbana perspektivet inte tappas bort. Även om exempelvis Stockholm är en global företagshubb finns det inomregionala skillnader vad gäller exempelvis bostadsbyggande och andra socio-ekonomiskt relaterade frågor. Det gränsregionala perspektivet bör också finnas med som en del i utredningen, sa *regionföreträdarna*. Här inflikade *Dan* att han var imponerad och inspirerad från sitt besök nyligen i Trondheim, där han medverkade på Gränsregionalt forum tillsammans med ledamöter från Region Jämtland Härjedalen.

Martin konstaterade att det finns goda möjligheter i det gränsregionala arbetet för att nå framgång inom politikområdena. Han sa att utredningen kommer att behöva utgå ifrån att de territoriella förutsättningarna skiljer sig åt och att regionerna har varit utvecklingsansvariga olika länge. Det nationella intresset och behovet av att få kunskap om läget i regioner och kommuner kommer att vara ytterligare utgångspunkter för utredningsarbetet.

Martin sa att ansvarsfördelningen mellan region och länsstyrelse kommer bli en del i utredningen. Han själv ansåg att två aktörer inte bör ha likalydande uppgifter.

Han tackade för regionledamöternas inspel och engagemang och såg fram emot en fortsatt tät dialog med dem.

Sammanhållningspolitiken

Dan berättade att det ungerska ordförandeskapet har prioriterat sammanhållningspolitiken och de demografiska utmaningar under sitt ordförandeskap. Detta utifrån de utmaningar som finns inom unionen. Den svenska uppfattningen är att nationell nivå är bäst lämpad att hantera demografiska utmaningar och att det redan idag är möjligt att göra inom ramen för sammanhållningsfonderna. I våra svenska program genomförs insatser exempelvis i våra nordliga program och i vissa av Interregprogrammen.

Kommissionen förväntas lägga fram förslag till ny EU-budget inklusive nytt regelverk för sammanhållningspolitiken under sommaren 2025. *Dan* sa att vi får se hur lång tid förhandlingarna kommer att ta den här gången, sist tog det tre år innan förhandlingarna var slutförda.

Därefter presenterade han kort delar av betänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22).

Vad gäller förändringen av strukturfondspartnerskapen är regeringens inriktning att de ska ersättas med ett system med mer strategiskt orienterade partnerskap. Det är legala skäl som gör att förändringen måste göras.

Regeringskansliet förbereder en proposition för att upphäva lagen samt gör förberedelser för att ett nytt system ska finnas på plats sommaren 2025. *Dan* underströk att det är viktigt att inte tappa det regionala perspektivet och att dialogen med regionföreträdarna är helt väsentlig.

Därefter lämnade han över ordet till *Elisabeth* som i sin presentation fokuserade på det nationella regionalfondsprogrammet (se närmare i tidigare utskickad powerpointpresentation). Hon poängterade att det befintliga programmet inte ska förväxlas med det nationella program som föreslås inför kommande programperiod.

Efterföljande diskussion

Regionföreträdarna underströk att sammanhållningspolitikens finansiella resurser är det verktyg regionerna har till sitt förfogande för att driva Sverige AB framåt. De sa att det regionala inflytandet och delaktigheten är viktig oavsett storleken på medlen.

De var glada för att *Dan* poängterat vikten av dialog för att det är så vi gemensamt kan skapa rätt förutsättningar, sa de. Om det finns legala problem kopplade till dagens lösning med strukturfondspartnerskapen är det företrädarna på forum som är de viktiga aktörerna att tala med, sa de.

Den oro *regionföreträdarna* har över de nya formerna för partnerskapen är att det blir forum som aktörer regionalt inte kommer att prioritera sin medverkan i. Det är tunga aktörer som finns representerade i partnerskapen (samerna bland annat) och förankringen med dem är av stor vikt för arbetet med EU-medlen i regionerna.

Regionföreträdarna undrade sedan om den svenska linjen i EU-förhandlingarna endast handlar om budgetrestriktivitet och inget om innehållet i sammanhållningspolitiken. *Dan* svarade att självfallet handlar det också om innehåll.

En *regionföreträdare* förde fram att hon som ledamot i ett strukturfondspartnerskap noterat att Tillväxtverket kommer med förslag till partnerskapen om vad de bör utlysa medel till. Hon frågade varför statliga myndigheter inte använder nationella medel istället för de medel som fördelats till regionala program.

Elisabeth svarade att förslag från Tillväxtverket förekommer därför att myndigheten ser att det finns en strategisk betydelse för vissa insatser som inte bara gynnar nationen utan även regionerna själva. Det nationella programmets resurser har ett väldigt begränsat utrymme. Hon sa att det är av stor betydelse att vi kan vara flexibla och använda våra samlade EU-medel för att hänga med i de snabba omvärldsförändringarna. Här spelar dialogen en stor roll, sa *Elisabeth*, så att vi kan mötas och förstå varandras utgångspunkter.

Håkan Forsberg, ESF-rådet, svarade att Arbetsförmedlingens (AF) del i Socialfonden utförs av externa aktörer som de upphandlat, AF utför inga Socialfondsinsatser i egen regi. Han sa också att utifrån individperspektivet spelar det ingen roll vem som söker och hanterar pengarna i utvecklingsinitiativ så länge det kommer enskilda individer till godo. Får personer i regionen stöd sa han, kommer det att gynna regionens utveckling.

Regionföreträdarna nämnde här digitaliseringshubbarna som kommit till via ett EU-initiativ och som bara delvis täcks av pengar direkt från EU-kommissionen (som beslutat om hubbarna). Problemet är att regionerna behöver använda Regionalfondsmedel för att medfinansiera hubbarna och då blir det inte mycket

pengar kvar för andra initiativ i regionen. På sikt kommer initiativet med hubbarna att dö ut då det inte finns tillräcklig finansiering för dem, sa *regionföreträdarna*.

Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher

Karin Svanborg-Sjövall, statssekreterare hos kulturminister Parisa Liljestrand, sa att kulturella och kreativa branscher (KKB) är en basnäring för Sverige, att värdet av Sveriges export inom kulturella och kreativa branscher ökar samt att branscherna bidrar till tillväxt och innovation i andra sektorer. Branscherna bidrar också till kultur i hela landet och den svenska arbetsmarknaden. Statssekreteraren menade sammanfattningsvis att KKB-företagen skapar mervärde till hela samhället, oavsett om det är i städer eller på landsbygder.

Statssekreteraren informerade om att regeringen presenterade strategin i våras samt att det är en 10-årig strategi som innehåller en vision för 2033 tillsammans med målsättningar inom sex prioriterade områden. den sträcker sig över tio år. Strategin är ett verktyg för att samla och förankra det arbete som görs inom olika politikområden. Insatser behövs från många politikområden samt den lokala och regionala delaktigheten är viktig. Det betonades även att den lokala och regionala delaktigheten är viktig. Statssekreteraren nämnde vidare att regeringen bl.a. avser att årligen föra dialog med representanter för kulturella och kreativa branscher och företag för att följa upp arbetet med strategin. En delutvärdering ska även ske 2026. *Karin* avslutade med att säga att hon ser framemot gott samarbete med regionerna.

Regionala inspel

Helena Ölund, regionråd Region Norrbotten, berättade om deras arbete med att utveckla förutsättningarna för professionella kulturskapare inom KKB, vilka påverkas av både kultur- och näringslivspolitik. I stor utsträckning handlar det om små företag som ofta kopplar samman branscher och kompetenser som leder till innovativ näringsutveckling. Hon lyfte exempel på regionens bolag inom KKB samt kulturfrämjande verksamhet. Ledorden för verksamheten är att den ska vara tillgänglig, livskraftig och nära. (Se närmare i tidigare utskickad powerpointpresentation). Hon berättade även om utmaningar för KKB som bland annat handlar om kompetens- och befolkningsförsörjning, folkbildning och geografin i Sveriges till ytan största region. *Helena* avslutade med att säga att det är tufft att regionerna tappar 20 miljoner kronor i kulturmedel och att kulturen är en viktig del av demokratin.

Efterföljande diskussion

Regionföreträdarna framförde att det är viktigt med en strategi för KKB. De var positiva till att besöksnäringen är en viktig del i strategin samt att KKB ofta är en motor för regional utveckling och attraktivitet. Dock menade de att strategin inte lyfter regionernas och kommunernas roll för KKB så tydligt. *Regionföreträdarna* frågade hur tidsplanen för strategins handlingsplan ser ut och hur regeringen avser att jobba med delaktighet. De framförde att regionerna gärna är delaktiga, exempelvis kring hur man kan jobba med företagsstöd.

En *regionföreträdare* lyfte behov av att göra branschen vit. Några *regionföreträdare* lyfte även behov av utbildning och kompetensutveckling för att främja KKB, i allt från kulturskolor och folkhögskolor till kommunernas näringslivschefer som kan behöva få en ökad förståelse för KKB som en platsbaserad näring. En annan *regionföreträdare* framförde att KKB inte kommer fram i dialoger om kultursamverkansmodellen med Statens kulturråd och att KKB kanske bör lyftas fram inom kultursamverkansmodellen.

Karin sa att Norrbotten var ett väldigt bra exempel på hur man kan främja KKB samt att kulturturism inte har varit så stort lokalt och nationellt men att det finns goda exempel från regionerna. Hon sa även att strategin inte är en handlingsplan utan endast pekar ut områden där man behöver jobba tillsammans. Formerna och tidsplanen om hur detta ska göras återkommer regeringen om. Just nu pågår ett internt arbete på Regeringskansliet. Det är Kulturdepartementet som äger strategin men eftersom KKB handlar om både kultur och näringsliv är flera departementet involverade. På regional nivå är kultursamverkansmodellen den primära samverkansformen. *Karin* sa även att hon tar med sig signalen om att KKB inte kommer fram i dialogen med Statens kulturråd. Angående att skapa förutsättningar för att främja KKB lyfte *Karin* att det görs en särskild satsning i budgetpropositionen för 2025 på Skapande skola och att man behöver se på hela utbildningsstegen, där både bredd och spets måste finnas med. Vidare lyfte *Karin* att en bra näringspolitik är bra för KKB, men att KKB också skiljer sig åt från andra branscher. Regeringen behöver därför hitta sätt att få bukt med exempelvis socialförsäkringssystemet och jobba med kompetensförsörjning.

Elisabeth sa att en näringspolitisk eller kulturpolitisk inriktning kan tydliggöra vilken roll exempelvis Tillväxtverket eller Statens kulturråd ska ha. Tillväxtverket ser vikten av en nationell strategi som visar vägen för myndigheter, regioner och andra som arbetar med främjandet av KKB samt hjälper till att hålla kultur och näring närmare varandra.

Karin svarade att det inte går att göra en gränsdragning utan att det hänger ihop. I bästa fall blir det positiva synergier, i värsta fall tvärtom. Hon reflekterade också om var pengarna bör läggas, på direkta företagsstöd eller på att skapa förutsättningar för företag.

Digitaliseringspolitiken och digitaliseringsstrategin

Erik Slottner, civilminister, informerade att Finansdepartementet har arbetat med digitaliseringsstrategin i cirka ett år. Departementet har även tillsatt ett Digitaliseringsråd som har genomfört workshops med bred representation av aktörer. Han sa att en ny strategi behövs eftersom Sverige står inför nya utmaningar, exempelvis demografi och bristande tillgång på digital kompetens, men också för att kunna styra och följa upp mot mål med indikatorer. Strategin fokuserar på fem områden: välfärdens digitalisering, förvaltningens digitalisering, näringslivets digitalisering, digital kompetens och konnektivitet. *Erik* lyfte att regionerna bl.a. är viktiga för att utveckla och implementera AI-tjänster och att regeringen har en viktig

roll för att skala upp och brett införa det som utvecklats. (Se mer i tidigare utskickad powerpointpresentation).

Regionala inspel

*Madeleine Jonsson, regionråd i Västra Götalandsregionen (VGR), berättade regionens regionala modell för att driva digitalisering. I den regionala utvecklingsstrategin är digitalisering en av fyra kraftsamlingar. VGR samlar de fyra kommunförbunden som utgör delregionala arenor för digitalisering tillsammans med akademi och näringsliv. Samverkan och kunskapsutbyte sker på fler nivåer. Därefter beskrev Madeleine även VGR:s syn på den nationella digitaliseringsstrategin. Hon lyfte samverkan, innovation och behov av skalbara lösningar samt påpekade behovet av *twin transition*. Det vill säga att digital och grön omställning går hand i hand, vilket regionen ser mycket av på EU-nivå men inte lika mycket nationellt. (Se närmare i tidigare utskickad powerpointpresentation).*

Efterföljande diskussion

En regionföreträdare sa att det är positivt att vi närmar oss de nationella bredbandsmålen men att det finns stora regionala och inomregionala skillnader kring grundläggande fiberinfrastruktur. Regionföreträdaren efterfrågade förståelse för att det inte bara finns digitalt utanförskap, utan även ett infrastruktur-utanförskap. Regionföreträdaren efterfrågade förändring i PTS-stödmodell som i dagsläget inte tar hänsyn till långa avstånd (vilket får negativa konsekvenser) och lyfte även behovet av utveckling av 5G-nätet.

Regionföreträdarna framförde behov av gemensamma lösningar och en snar tydlig riktning för digitaliseringen. Detta gäller allt från uppkoppling till användarvänlighet och öppna data. De framförde att det görs många bra och viktiga insatser i regioner och kommuner men för att få ihop helheten behöver strategin staka ut en riktning för samverkan i flernivåsystemet och för finansiering.

Erik underströk vikten av att SKR och regeringen samarbetar i dessa frågor samt att han noterat SKR:s och mindre kommuners vilja om en tydligare nationell styrning då de många gånger saknar kapacitet och kompetens. Han sa att det inte handlar om att staten ska peka med hela handen utan att staten, regioner och kommuner bidrar med sitt samt att användarvänlighet och öppna data är A och O. Vidare finns ett antal projekt som kan användas för att bygga nationell infrastruktur, men tempot behöver ökas sa han.

Kopplat till bredbandsstrategins nationella målsättningar sa Erik också att täckningsgraden blir högre allt eftersom. Men också att det finns problem där fiber finns men hushållen inte är uppkopplade. Hur man ska mäta och nå målen kan komma att beröras i digitaliseringsstrategin. Han sa också att på vissa platser kan utbyggd 5G och satellit teknik vara en möjlighet i stället för fiber.

Nationella säkerhetsstrategin

Henrik Landerholm, Nationell säkerhetsrådgivare, sa att omvärldsläget är förändrat efter ett 20-tal år i fred och stabilitet. Vi ser flera tecken på ökande motsättningar mellan länder vilket är en ny och oroande utveckling. Henrik sa att regeringen prioriterar säkerhet och försvar och föreslår därför tillskott till försvaret i den senaste budgetpropositionen. Det tydligaste beviset för det ändrade omvärldsläget är Sveriges medlemskap i Nato och den "sense of urgency" som råder. En framgångsrik politik inom området bygger på genomförande parallellt med uppföljning. En annan framgångsfaktor är engagemang hos både regioner och kommuner, sa Henrik. Sveriges yttre gräns i och med Nato-medlemskapet har flyttats till Kola-halvön och Kaliningrad. Vilken konsekvens får det för regioner och kommuner att Sverige blir en passage i östvästlig riktning? Henrik nämnde att från och med 2025 kommer Sverige ha en bataljon stationerad i Lettland och en Natoledningsfunktion i Finland. Strategin är regeringens men den har lämnats till riksdagen i form av en skrivelse.

Avslutningsvis sa Henrik att strategin löper under innevarande mandatperiod (med en tidshorisont till 2030) och att omvärldsläget kan göra det nödvändigt att se över strategin tidigare än så.

Efterföljande diskussion

Regionföreträdarna undrade hur denna strategi ska samordnas med det arbete som försvarsberedningen just nu utför. De konstaterade också att utmaningarna för regionerna är många, exempelvis vad gäller infrastruktur och kompetensförsörjning. De sa att insatser som görs nationellt behöver "jacka in" regionalt och kommunalt.

Henrik svarade att en stor del av att hantera regioners och kommuners utmaningar handlar om materialtillskott. Just nu har vi massiva resurstillskott jämfört med 10–20 år tillbaka. Sverige ligger på den övre tredjedelen vad gäller militär kapacitet bland Nato-länderna, sa han.

Henrik konstaterade också att styrmöjligheterna regionalt och kommunalt inte är optimala men att en styrka ändå är länsstyrelsernas civilområdesansvar. Sen precis som med andra strategier, sa Henrik, står denna strategi inte själv, den är avhängig många andra politikområden och strategier.

På regionföreträdarnas fråga om vad de kan göra för att öka sin kapacitet och höja beredskapen svarade Henrik att de behöver öva återkommande med realistiska scenarier. Han föreslog att övningar görs utifrån kris och svårare hot tillsammans med civilområdets ansvariga och även med Försvarshögskolan. Allt i syfte att regionerna ska bygga egna resilienta organisationer.

Aktuella frågor samt kommande möten:

Datum för kommande möten är fastslagna till: 29 november 2024, 21 februari 2025, 23 maj 2025, 3 oktober 2025, 28 november 2025 (OBS nytt datum till följd av avstämningen som gjordes med er i juni-juli), 27 februari 2026, 22 maj 2026. Dan sa

att alla måste hålla datumen fria, de är i princip omöjliga att ändra för då krockar det med något annat.

Förslag på ämnen till kommande möten?

Dan lyfte forsknings- och innovationspropositionen, livsmedelsstrategin, flygfrågor, Arlandautredningen, transportinfrastruktur, kris- och beredskapsfrågor, sammanhållningspolitiken och besöksnäring som potentiella ämnen.

Regionföreträdarna föreslog ERTMS (nytt digitalt signalsystem för tåg), energi- och klimatstrategier, hur regionerna och regeringen kan hjälpas åt i påverkansarbetet gentemot Bryssel i frågor där aktörerna är överens samt skogsstrategin/skogsutredningen.

Dan sa att det är viktigt att alla berättar om mervärdet av sammanhållningspolitiken och att det görs tillsammans där man kan. *SKR* efterfrågade inspel om vad sammanhållningspolitiken betyder konkret, gärna i form av arbetstillfällen etc.

Övriga frågor

En *regionföreträdare* lyfte att Politikerforum är bra för att diskutera frågor och dialog men efterfrågade ökade möjligheter att få återkopplingar från föregående möte. Detta för att få till en röd tråd och tydligare kunna följa pågående processer.

Avslutning

Dan tackade *regionföreträdarna* för deras konstruktiva och engagerade inspel och avslutade mötet.